

Uspehi obdelovalnih zadrug v BiH

V Bosni in Hercegovini imajo danes okrog 40 obdelovalnih zadrug s 1.650 posestvi. Te so večinoma v žitnem predelu. Imajo nad 6.200 ha zemlje, od tega je 4.380 ha njiv, 230 ha sadovnjakov, 57 ha vinogradov, 670 ha travnikov, 290 ha pašnikov in 370 ha drugega zemljišča. Večina zemljišča izhaja iz splošnega-družbenega sklada, medtem ko so zadrugniki vnesli precej manj zemljišča. Vse zemljišče ni skupaj, niti ni urejeno, kar otežuje sodobno organizacijo obdelovanja.

Struktura setve je v obdelovalnih zadrugah razmeroma še kar ugodna. Večidel zemljišča so posejani z industrijskimi rastlinami in krmom. Z industrijskimi rastlinami so posejali 11%, s krmnimi pa okrog 10%.

Poljedelska proizvodnja je še vedno zelo raznovrstna. To kaže naslednji podatki iz 30 anketiranih okrajev:

- 1 zadruga z 20 kulturami,
- 10 zadrug z 12 do 15 kulturami,
- 6 zadrug z 10 do 12 kulturami,
- 9 zadrug s 6 do 10 kulturami,
- 3 zadruge s 5 kulturami,
- 1 zadruga s 4 kulturami.

Donosi so za 20 do 30% večji kot na individualnih posestvih, ker zadruge uporabljajo več hlevskega gnoja in umetnih gnojil, imajo boljšo agrotehniko, več strojev in podobno.

Pridelovanje rastlin in živinske krme ni v skladu

S stanjem živinoreja ne moremo biti zadovoljni. Zadruge ne rede zadostnega števila živine, zlasti proizvodne, preveč imajo vprežne živine, od posamezne glave dobivajo premalo pridelkov itd.

Po podatkih o številu živine vidimo, da so imeli na 100 ha njiv okrog 42 »pogojnih« glav goveje živine. V nekaterih zadrugah predstavljajo krave 15% skupnega števila goved (Koraj). Zadruga v Dolnji Trna-

vi ima okrog 140 ha obdelovalnih površin, redi pa samo 16 konj in 14 volov, medtem ko ima dva traktorja. Zadruga Koraj redi na 270 ha obdelovalnih površin 23 konj in 20 volov, ima pa samo en traktor.

S proizvodnjo ne moremo biti zadovoljni, čeprav so v tem pogledu pokazali nekoliko napredka. V 30 obdelovalnih zadrugah imajo 185 krav, ki dajejo povprečno po 896 litrov mleka. V nekaterih zadrugah dajejo krave tudi po 2.150 litrov mleka. Vzrok za nizko mlečnost so različni: pestrost pasem, slabo in nezadostno krmiljenje, slaba nega in podobno. Z 58 traktorji so zadruge zorale 3.540 ha zemlje, ali povprečno po 61 ha z vsakim traktorjem.

Kakor vidimo, imajo važno nalogo vskladiti rastlinsko in živinorejsko proizvodnjo, kajti v tem je očitno nesorazmerje. Poleg tega pa morajo odpraviti tudi vrsto pomanjkljivosti v organizaciji proizvodnje. Kmetijski strokovnjaki morajo v tem pogledu zadrugam pomagati.

Krepitev združnih skladov

Finančno stanje v obdelovalnih zadrugah Bosne in Hercegovine je sedaj boljše kakor pa prejšnja leta. V brčanskem okraju je imelo lani 33 zadrug 319 milijonov bruto dohodka.

Naslednja slika kaže nekatere elemente razdelitve skupnega dohodka.

Razdelitev skupnega dobička kaže, da so se leta 1955 materialni stroški in plačni sklad zmanjšali in da so se skladi okrepili. To pa hkrati potrjuje težnjo za nadaljnjo krepitev združnih skladov. Medtem ko je leta 1954 znašala povprečna vrednost skladov na vsako zadrugo 1.771.000 dinarjev, pa je leta 1955 dosegla 2.922.000 dinarjev. Zlasti sta se okrepila amortizacijski in rezervni sklad.

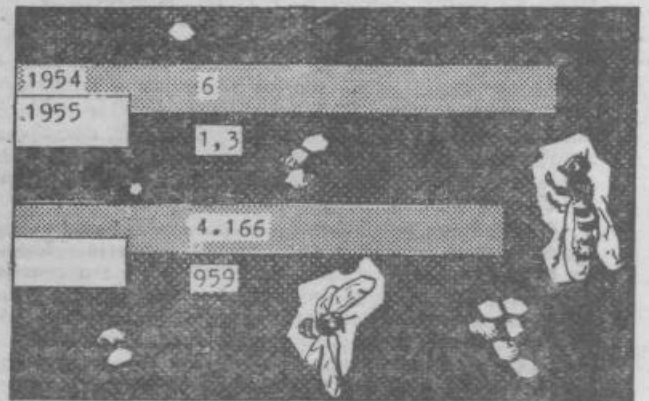
So vsi pogoji za uvedbo nove delovne organizacije. Organizacija dela in sistem nagrajevanja je kaj različen. So vsi pogoji, da tudi obdelovalne zadruge v Bosni in Hercegovini začno izvajati načela nove delovne organizacije in sistem nagrajevanja po enoti doseženega pridelka. Glavna zadruga zveza pripravlja skupno z okrajno zadrugo zvezo Brčko posvetovanje, na katerem bodo razpravljali o modernizaciji proizvodnje in obdelovalnih zadrugah. Menimo, da je, po poprejšnji proučitvi, mogoče zadrugam pomagati pri izbiri določene smeri proizvodnje in j m zagotoviti bolj racionalno organizacijo proizvodnje, ki naj bi omogočila popolno izkoriščanje razpoložljivih zmogljivosti in uvesti bolj racionalno delovno organizacijo in sistem nagrajevanja.

Najbolj jim bodo pa pomagali, če bodo za vsako zadrugo na podlagi njenih konkretnih pogojev, skladov in podobno, izdelali načrt organizacije proizvodnje in dela in pa sistem nagrajevanja ter preskrbeli za izvršitev tega plana strokovno pomoč.

Inž. Luka Petković

Brez »Naše skupnosti«, glasila Predsedstva Zveznega odbora SZDL Jugoslavije, ne more biti KVALITETNEGA SODELOVANJA IN ODLOČANJA v organih družbenega upravljanja.

Pridelek medu zadnji dve leti

Lani je pridelek medu odpo-vedal, kakor to vidimo iz grafi-kona. Od 4.166 ton, kolikor je znašal leta 1954, ko smo imeli povprečen pridelek, se je zmanjšal v letu 1955 na komaj 959 ton. Zlasti je očitno maj-hena pridelek medu po posamez-nem panju. Od 6 kg, kolikor je znašal leta 1954, je padel na ko-maj 1,3 kg.

Pridelek medu se je lani tako zmanjšal zaradi neugodnih vre-menskih razmer, zaradi dežev-nega in hladnega poletja. Čebe-le pa ne trpe niti preveč sušne-ga kakor tudi ne preveč dežev-nega leta. Letos pričakujejo re-korden pridelek medu, ker so

vremenske razmere dosti bolj ugodne. Bilo je namreč dovolj sonca in dežja.

Treba je poudariti, da še ved-no nimamo zadosti panjev. Nj-lhovo število se je v zadnjih letih celo nekoliko zmanjšalo. Po statističnih podatkih smo imeli leta 1953 samo 691.200 panjev, medtem ko jih je bilo leta 1949 celo 868.700. V primerjavi s predvojnimi stanjem je število panjev skoraj na istem nivoju (po popisu leta 1931 jih je bilo 698.600). Treba je poudariti, da je sedanje število panjev pre-majhno glede na velike mož-nosti, ki so pri nas za razvoj te kmetijske dejavnosti.

Organizacija tržišča kmetijskih pridelkov v Kanadi

Kanadi je politiko podpiranja kmetijstva narekoval po eni strani pomen, ki ga ima za njo izvoz kmetijskih pridelkov, po drugi strani pa tudi enostranska struktura kmetijske proizvodnje poleg precej ozkega notranjega tržišča. Na kmetijske pridelke odpade okrog 30% vrednosti vsega izvoza, zato je tudi bil glavni smoter kmetijsko politike usmerjen na to, da se obdrži zunanje tržišče. To dejstvo je pomenilo za Kanada vse do nedavnega precejšnjo olajšavo, saj je imela delno zagotovljen trg v Veliki Britaniji. Poleg tega pa je Kanada po sporazumu o pšenici lahko prodala pomembne količine svoje pšenice, ki je pomenila za njo najvažnejši izvojni pridelek. Od leta 1948 dalje je bila cena pšenice na domačem trgu enaka cenam na takojimovanih »pogodbenih« tržiščih, najprej po angleško-kanadskem sporazumu, potem pa tudi po sporazumu o pšenici. Ta več ali manj zagotovljena tržišča so v povojnem obdobju prevzemala nase nad polovico kanadskega izvoza pšenice. Od leta 1953/54 pa so postale cene na izven »pogodbenih« tržiščih nižje kot pa na »pogodbenih«, tako da so te

prve cene začele določati gibanje domačih cen.

Ker je postajal sporazum o pšenici čedalje manj učinkovit in ker so nastale razlike med cenami na svobodnem in »pogodbenem« tržišču, so se začele slabšati možnosti in pogoji za vnovčenje pšenice in drugih vrst žita. Država je morala začeti z ustreznimi ukrepi podpirati izvoz s tem, da je prevzela nase del manipulacijskih stroškov, da bi tako zagotovila kmetovalcem zajamčene minimalne cene. Letos je dala Kanada precejšnjo izvozne kredite za izvoz večjih količin pšenice v Sovjetsko zvezo in v vzhodnoevropske države, v Poljsko, Češkoslovaško in Madžarsko. Država je prevzela nase tudi del stroškov za vskladiščenje tistih presežkov pšenice, ki jih niso mogli prodati. Ti stroški bodo znašali okrog 32 milijonov dolarjev, kajti neprodanih je ostalo okrog 178 bušlov pšenice. Dejstvo, da so se morale cene prilagoditi pogojem na svetovnem trgu je prizadelo dohodke kanadskih farmerjev. Ker se njihovi dohodki občutno zmanjšujejo, farmerji vse glasneje zahtevajo intervencijo države in učinkovitejšo zaščito kmetijstva.

Sistem ureditve notranjega trga sloni na dveh zakonih: na zakonu o zadržani trgovini s kmetijskimi pridelki od leta 1939 in na zakonu o podpiranju cen kmetijskih pridelkov od leta 1944. Ta drugi zakon pooblašča zvezno vlado, da podpira cene vseh kmetijskih pridelkov razen pšenice. Država štiti cene ali s tem, da sama neposredno kupuje pridelke, kot velja to za surovo maslo, z zagotovilno jamčenih cen, ali pa s tem da povrne razliko med cenami. Ta zakon so od leta 1953 od časa do časa izvajali, da bi zaščitili cene prašičev, mleka v prahu, surovega masla, sira, jajc in jabolč. Sedaj po tem zakonu podpirajo cene prašičev, surovega masla in jajc. Za prašiče ni treba državi neposredno intervenirati, ker so cene na trgu višje od jamčenih.

Dostj večji pomen ima združna organizacija tržišča. Na podlagi tega zakona lahko ustanovijo »pule« proizvajalcev posameznih pridelkov za žetev posameznih let. Zakon pooblašča vlado, da lahko jamči 80% povprečnih prodajnih cen iz prejšnjih treh let. Proizvajalske »pule« so ustanovili za prodajo ovs, ječmena, rži, koruze, fižola, lanu, sira, jabolč, marelic, brusik, sliv, krompirja, medu, semena krmnih rastlin, na rančih vzrejenih lisic in nekaterih vrst krzna.

Najvažnejša organizacija je »Kanadski svet za pšenico«, ki

je edina monopolistična organizacija za prodajo pšenice, ovs in ječmena in prentijskih držav zahodne Kanade. Ta svet daje tudi dovoljenja za izvoz pšenice, ovs in ječmena. Sistem centraliziranega tržišča sloni na naslednjih načelih:

1. Pred vsako žetvijo določijo vnaprej »začetno« ceno, po katerih dobijo farmerji izplačano žito.
2. Na začetku sezone določijo kvote pošiljk, ki se spreminjajo na podlagi možnosti tržišča in razpoložljivega skladišnega prostora.
3. Svet prodaja pridelke pod najugodnejšimi pogoji, ki jih more doseči, na tržišču.
4. Ko je posamezni »pul« prodan, razdelijo dobiček, ki ga je svet dosegel pri prodaji.

Razen tega pa imajo pokrajinske vlade pooblastila, da lahko ustanovljajo tržne organizacije za posebne pridelke določenih področij v okviru svojih mej. Krajevni sveti urejajo tržišče, določajo cene in nadzorujejo prodajo, lahko pa tudi delujejo kot komiteji, ki se pogajajo o pridelkih namenjenih za predelavo. Sveti lahko določajo posamezne prodajne agencije, ki smejo pod nadzorstvom prodajati pridelke. Lokalni sveti so leta 1949 dobili ista pooblastila, kot so jih imeli glede urejevanja krajevnega trga za trgovino med pokrajini in za izvoz. V vsaki pokrajini delujejo nadzorni sveti za mleko, pri-

dobivanje mleka pa ureja pokrajinsko zakonodajstvo.

Organizacija tržišča je po temtatem prilagojena posebnostim kanadskega kmetijstva. V zahodnih pokrajinah Kanade prevladuje pridelovanje žita, ki je namenjeno skoraj izključno za izvoz. V vzhodnih pokrajinah pa je kmetijska proizvodnja bolj raznovrstna, težijo pa za rejo živine in pridelavo živinorejskih pridelkov in nekaterih vrst sadja. Tudi ta proizvodnja danes z nekaterimi pridelki že presega potrebo domačega trgadokler niso nastopile najnovjše spremembe na svetovnem trgu kmetijskih pridelkov, država ni preveč gmotno vzdrževala cene, ker v kmetijski politiki ni imela določenega smotra, kot je na primer zajamčenje določene višine dohodka. Toda, najnovjše spremembe na svetovnem trgu so vzbudile vse večje zahteve po zaščiti. Tako na primer pridelovalci sira zahtevajo carinsko zaščito. Brez aktivne intervencije države tudi ni več mogoče zagotoviti izvoza. Vsa dosedanja organizacija trga ne more več vzdržati visokih stroškov za presežke, zato zahteva vedno večjo pomoč države. Čeprav je dozdaj kazalo, da se bo kanadsko kmetijstvo lahko prilagodilo spremembam na tržišču, pa sedanja organizacija v zadnjem času ni več sposobna brez državne pomoči rešiti problem realizacije.

M. H.